

Uniwersytet
Ekonomiczny
we Wrocławiu

OPERACJE GOSPODARCZE

dr Joanna Kogut

OPERACJE GOSPODARCZE

Poznany wcześniej bilans odzwierciedla **stan środków gospodarczych i źródeł ich finansowania w ujęciu statycznym**. Stanowi on jednorazowy obraz stanu gospodarczego danej jednostki. Tymczasem stan gospodarczy jednostki ulega ciągłym zmianom na skutek działalności gospodarczej, która powoduje ruch okrężny środków, wprowadzający określone zmiany zarówno w strukturze rzeczowej majątku, jak i w strukturze jego finansowania.

W celu zrozumienia tej problematyki należy poznać takie pojęcia jak: **zjawisko gospodarcze, zdarzenie gospodarcze oraz operacja gospodarcza**.

ZJAWISKA GOSPODARCZE I ZDARZENIA GOSPODARCZE

- **Zjawiska gospodarcze** są to takie zjawiska, które dotyczą wszystkich podmiotów funkcjonujących na rynku. Występują one zatem w skali makroekonomicznej.
- **Zdarzenia gospodarcze** dotyczą natomiast już tylko konkretnego podmiotu. Suma zdarzeń gospodarczych występujących w poszczególnych podmiotach składa się zatem na zjawiska gospodarcze (np. tworzenie i podział dochodu narodowego, obieg pieniądza). Zdarzenia gospodarcze są to zmiany spowodowane w środkach gospodarczych i źródłach ich finansowania wskutek prowadzonej działalności gospodarczej.

OPERACJE GOSPODARCZE

Wśród zdarzeń gospodarczych wyodrębnia się:

- **operacje gospodarcze,**
- **zdarzenia gospodarcze nie będące operacjami gospodarczymi.**
- **Operacje gospodarcze są to udokumentowane zdarzenia o określonym terminie wystąpienia, które dają się wyrazić wartościowo i które powodują zmiany w składnikach majątku jednostki gospodarczej i źródłach jej finansowania oraz wpływają na wynik finansowy jednostki.**

CECHY OPERACJI GOSPODARCZYCH

Każda operacje gospodarcza charakteryzuje się następującymi cechami:

- **wyrażana jest wartościowo** (jeżeli mierzona jest w jednostkach naturalnych to mają one charakter pomocniczy),
- **wchodzi w zakres działalności określonego podmiotu** (metoda podmiotowa w rachunkowości) i z punktu widzenia tego podmiotu musi być rozpatrywana,
- **w danym podmiocie** musi być rozpatrywana z dwóch punktów widzenia, gdyż powoduje:
 - co najmniej **dwie**,
 - **równoczesne**,
 - **równe co do wartości** zmiany w stanie składników majątkowych i źródeł ich finansowania (nie naruszają równowagi bilansowej).

PRZYKŁADY OPERACJI GOSPODARCZYCH

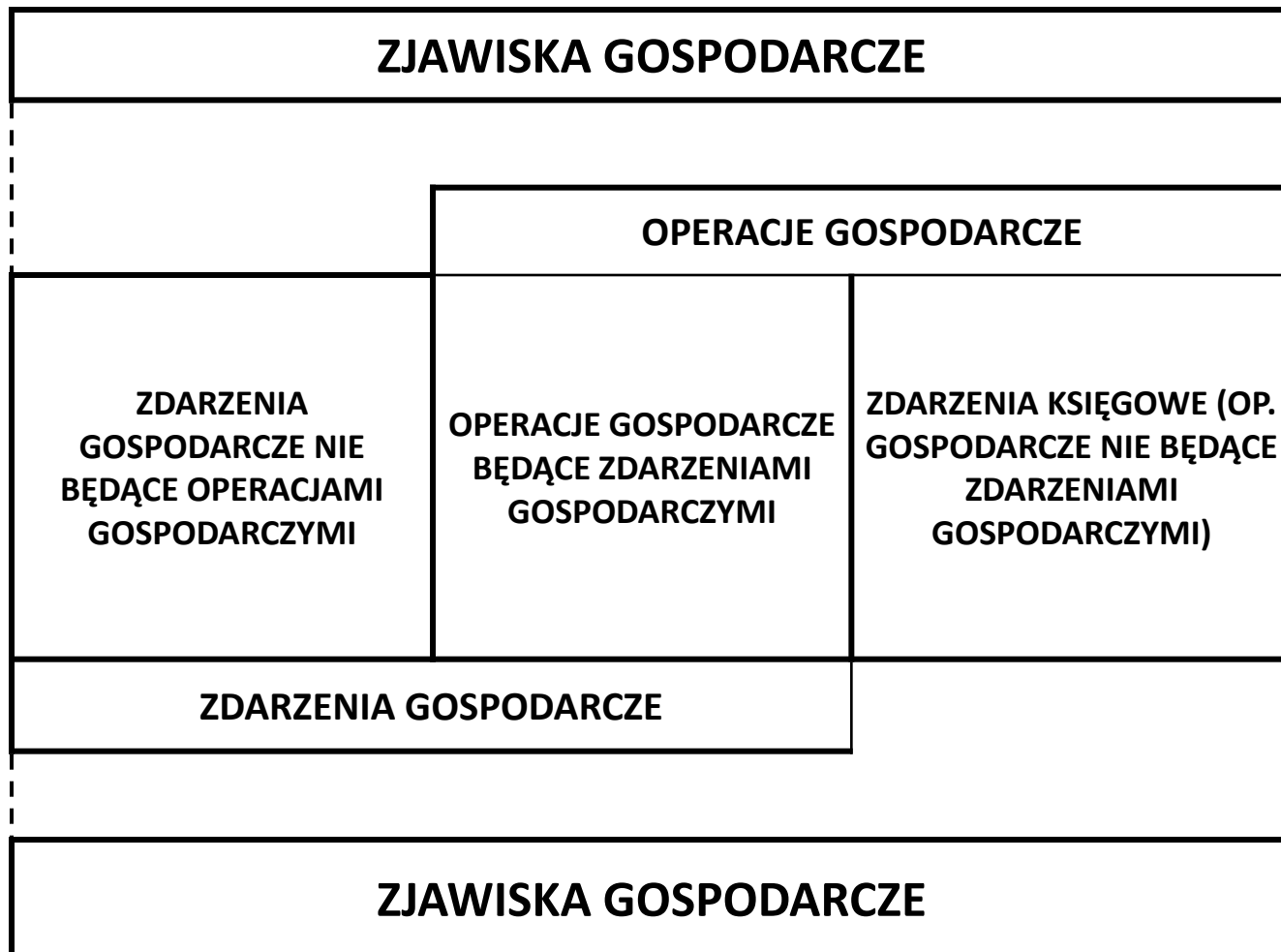
- sprzedaż wyrobów, usług lub towarów,
- podjęcie gotówki z rachunku bankowego do kasy,
- zwrot zaliczki do kasy,
- spłata zobowiązań wobec dostawców,
- zakup środka trwałego,
- spłata kredytu bankowego przelewem z rachunku bankowego,
- wpływ należności od odbiorcy,
- konsolidacja kilku kredytów,
- pokrycie straty,
- wniesienie wkładu przez wspólnika (aport na który wspólnik zaciągnął kredyt),
- wypłata dywidendy.

ZDARZENIA GOSPODARCZE NIE BĘDĄCE OPERACJAMI GOSPODARCZYMI

(nie powodują zmian w składnikach bilansu)

- podpisanie umowy o wieloletniej współpracy,
- złożenie zamówienia na materiały lub towary,
- zawarcie umowy o pracę z pracownikiem,
- wysłanie oferty sprzedaży wyrobów gotowych,
- ustalenie norm zużycia materiałów.

ZJAWISKA, ZDARZENIA, OPERACJE GOSPODARCZE

RODZAJE OPERACJI GOSPODARCZYCH

1. Zakres oddziaływania operacji gospodarczych, inaczej kryterium podziału operacji według zasięgu:
 - a) wewnętrzne,
 - b) zewnętrzne,
2. Podział operacji pod względem wpływu podmiotu gospodarczego na powstanie operacji gospodarczych:
 - a) zależne,
 - b) niezależne (np. z przyczyn losowych),
3. Według sposobu powstawania:
 - a) jednorazowe – zakup ST,
 - b) procesowe – zużycie środków trwałych,

RODZAJE OPERACJI GOSPODARCZYCH

4. Podział operacji ze względu na rodzaj składnika bilansu, którego dotyczą:
 - a) materialne,
 - b) rozrachunkowe,
 - c) transferowe,
5. Wg faz procesu gospodarczego:
 - a) zaopatrzenia,
 - b) sprzedaży,
 - c) Produkcji,
6. Podział operacji ze względu na charakter zmian w strukturze rzeczowej majątku i źródeł jego finansowania:
 - a) bilansowe,
 - b) wynikowe.

OPERACJE BILANSOWE I WYNIKOWE

- **Operacje bilansowe (bezwynikowe)** - wywierają wpływ tylko na składniki bilansu, a więc dotyczą aktywów i pasywów, nie mają wpływu na wynik finansowy.
- **Operacje wynikowe (niebilansowe)** – wpływają bezpośrednio na wynik finansowy. Wpływają tylko na zmiany wartości jednego składnika aktywów bądź pasywów i wpływają na przychody (zyski nadzwyczajne) lub koszty (straty nadzwyczajne, podatek dochodowy).

OPERACJE BILANSOWA – typ I (aktywna)

Operacja gospodarcza wywołująca zmiany tylko po stronie aktywów, przy czym jeden składnik aktywów zwiększa się, a drugi składnik zmniejsza się o wartość operacji.

W wyniku takiej operacji ogólna suma bilansowa nie ulega zmianie a równowaga bilansowa zostaje zachowana.

$$\Sigma A + a_1 - a_2 = \Sigma P$$

- ✓ wpłata gotówki z kasy do banku,
- ✓ pobranie gotówki z banku do kasy,
- ✓ wpływ należności od odbiorcy,
- ✓ zakup składnika aktywów za gotówkę,
- ✓ wypłata zaliczki pracownikowi,
- ✓ zwrot zaliczki do kasy.

OPERACJE BILANSOWA – typ II (pasywna)

Operacja gospodarcza wywołująca zmiany tylko po stronie pasywów, przy czym jeden składnik pasywów zwiększa się, a drugi zmniejsza o wartość danej operacji.

Podobnie jak w przypadku pierwszej operacji ta też nie powoduje zmiany sumy bilansowej a równowaga bilansowa zostaje zachowana.

$$\Sigma A = \Sigma P + p_1 - p_2$$

- ✓ wystawienie weksla własnego na pokrycie zobowiązania,
- ✓ konsolidacja kilku kredytów,
- ✓ przeznaczenie części zysku na kapitał zapasowy,
- ✓ pokrycie straty z lat ubiegłych kapitałem zapasowym.

OPERACJE BILANSOWA – typ III (aktywno-pasywna zwiększająca)

Operacja gospodarcza wywołująca zwiększenie jednego składnika aktywów z równoczesnym zwiększeniem jednego składnika pasywów, co powoduje wzrost sumy bilansowej o wartość operacji i zachowanie równowagi bilansowej.

$$\Sigma A + a_1 = \Sigma P + p_1$$

- ✓ wpływ zaciągniętego kredytu na rachunek bankowy,
- ✓ zakup składników aktywów na kredyt kupiecki (faktura),
- ✓ wniesienie wkładu przez wspólnika (gotówka lub aport),
- ✓ podwyższenie kapitału podstawowego,
- ✓ wpływy z emisji akcji,
- ✓ wpływy z emisji obligacji.

OPERACJE BILANSOWA – typ IV (aktywno-pasywna zmniejszająca)

Operacja gospodarcza wywołująca zmniejszenie jednego składnika aktywów z równoczesnym zmniejszeniem jednego składnika pasywów, co powoduje zmniejszenie ogólnej sumy bilansowej o wartość operacji i zachowanie równowagi bilansowej.

$$\sum A - a_1 = \sum P - p_1$$

- ✓ spłata zobowiązań,
- ✓ wycofanie wkładu przez wspólnika,
- ✓ wykup weksla własnego,
- ✓ wykup obligacji,
- ✓ wypłata dywidendy.

OPERACJE WYNIKOWE

Operacje wynikowe – oddziałują bezpośrednio na wynik finansowy jednostki gospodarczej

Klasyfikacja operacji wynikowych:

- **Koszty**

+ **Przychody**

Operacje wynikowe dzielą się na dwie grupy:

- Powodujące zwiększenie stanu majątku oraz zwiększenie przychodu, czyli zwiększenie zysku, a tym samym kapitałów własnych jednostki gospodarczej.
- Powodujące zmniejszenie (zużycie) majątku oraz powstanie kosztu, czyli zmniejszenie zysku, a tym samym kapitałów własnych.

UoR definiuje przychody jako:

uprawdopodobnione powstanie w okresie sprawozdawczym korzyści ekonomicznych, o wiarygodnie określonej wartości, w formie zwiększenia wartości aktywów, albo zmniejszenia wartości zobowiązań, które doprowadzą do wzrostu kapitału własnego lub zmniejszenia jego niedoboru w inny sposób niż wniesienie środków przez udziałowców lub właścicieli.

Przychody a wpływy

Przychody to otrzymane bądź należne kwoty z tytułu sprzedaży produktów, materiałów, towarów, usług, składników aktywów trwałych a także papierów wartościowych. Powstają w momencie przekazania kontrahentowi produktów, towarów, innych składników lub w momencie wykonania świadczenia, a nie w momencie przyjęcia zapłaty.

Wpływy oznaczają przyjęcie środków pieniężnych mogące mieć miejsce wcześniej, później lub jednocześnie z powstaniem przychodu, w zależności od określonych warunków zapłaty za sprzedane dobra lub usługi. Nie każdy wpływ środków pieniężnych jest przychodem np. zwrot na rachunek bankowy nadpłaty podatku VAT, wpływ środków pieniężnych z tytułu zaciągniętego kredytu.

UoR definiuje koszty jako:

każde uprawdopodobnione zmniejszenia w okresie sprawozdawczym korzyści ekonomicznych, o wiarygodnie określonej wartości, w formie zmniejszenia wartości aktywów, albo zwiększenia wartości zobowiązań i rezerw, które doprowadzą do zmniejszenia kapitału własnego lub zwiększenia jego niedoboru w inny sposób niż wycofanie środków przez udziałowców lub właścicieli.

Koszty

Koszty stanowią wyrażone w pieniądzu celowe zużycie składników majątku trwałego i obrotowego, usług obcych, nakładów pracy oraz niektóre wydatki nie stanowiące zużycia czynników produkcji (np. ubezpieczenia społeczne pracowników, ubezpieczenia majątkowe, odsetki od kredytów), poniesione w związku z działalnością przedsiębiorstwa w pewnym okresie, których rezultatem są użyteczne produkty (wyroby, usługi).

Aby zużycie poszczególnych czynników mogło stanowić koszty własne przedsiębiorstwa, istotne są:

- **celowość zużycia czynników produkcji** – tzn. ponoszone w związku z realizacją zadań, do których przedsiębiorstwo zostało powołane, zużycie czynników produkcji przyniesie w przyszłości efekt np. w postaci produktów gotowych czy świadczonych usług a w konsekwencji zysk;
- **wartościowe** (pieniężne) ujęcie zużytych czynników produkcji – np. w zł.,
- **porównywanie kosztów z przychodami w ściśle ustalonych okresach** – np. do stycznia, jest to bardzo ważne z punktu widzenia ustalania wyniku finansowego, zgodnie z zasadą współmierności;
- **wystąpienie efektu w postaci użytecznych produktów lub usług** – brak efektów prowadzi do powstania w przedsiębiorstwie strat.

Koszty a wydatki

Wydatek jest to każde zmniejszenie stanu środków pieniężnych w kasie lub na rachunku bankowym jednostki gospodarczej, bez względu na cel jego poniesienia. Nie każdy wydatek pieniężny jest, był lub będzie kosztem, natomiast każdy koszt musi pociągnąć za sobą wydatek.

Wydatki nie są związane ze zużyciem czynników produkcji a wycena ponoszonych kosztów opiera się z reguły na dokonywanych wydatkach.

Wydatek może powstać przed, równocześnie lub po powstaniu kosztu. Np. zapłata za zakupione materiały jest wydatkiem, lecz nie jest kosztem, wydatek ten będzie kosztem dopiero wówczas, gdy materiały zostaną zużyte w procesie produkcyjnym, spłata raty kredytu jest dla przedsiębiorstwa wydatkiem nie stanowiącym kosztu, ale już odsetki od kredytu są kosztem i wydatkiem.

Operacja wynikowa (przychody)

Operacja gospodarcza powodująca powstanie przychodu z jednoczesnym zwiększeniem jednego ze składnika aktywów.

Aktywa i kapitał własny (w tym przypadku poprzez wzrost wyniku finansowego) rosną o tę samą wartość.

$$\sum A + a_1 = \sum P + WF$$

- ✓ wystawienie rachunku/faktury sprzedaży,
- ✓ naliczenie odsetek i kar umownych od należności,
- ✓ przychody z wyceny bilansowej (np. inwestycji)

Operacja wynikowa (przychody)

Operacja gospodarcza powodująca powstanie przychodu z jednoczesnym zmniejszeniem, któregoś ze składników pasywów.

Zmianie ulega wyłącznie struktura pasywów. Wynik finansowy rośnie w związku z powstaniem przychodu, natomiast inny składnik pasywów maleje o tę samą wartość.

$$\Sigma A = \Sigma P - p_1 + WF$$

- ✓ spisanie zobowiązań przedawnionych,
- ✓ umorzenie zobowiązań, redukcja długu.

Operacja wynikowa (koszty)

Operacja gospodarcza powodująca powstanie kosztu z jednoczesnym zmniejszeniem, któregoś ze składników aktywów.

Aktywa i kapitał własny (w tym przypadku poprzez zmniejszenie wyniku finansowego) spadają o tę samą wartość.

$$\Sigma A - a_1 = \Sigma P - WF$$

- ✓ wydanie materiałów z magazynu do produkcji,
- ✓ naliczenie amortyzacji środków trwałych,
- ✓ zakup paliwa do samochodu (gotówka),
- ✓ ujawnienie niezawinionego niedoboru majątku,
- ✓ przekazanie darowizny.

Operacja wynikowa (koszty)

Operacja gospodarcza powodująca powstanie kosztu z jednoczesnym zwiększeniem, któregoś ze składników pasywów.

Zmianie ulega wyłącznie struktura pasywów. Wynik finansowy maleje w związku z powstaniem kosztu, natomiast inny składnik pasywów rośnie o tę samą wartość.

$$\Sigma A = \Sigma P + p_1 - WF$$

- ✓ naliczenie wynagrodzeń (lista płac),
- ✓ otrzymane rachunki/faktury za usługi obce,
- ✓ naliczenie odsetek i kar od zobowiązań,
- ✓ utworzenie rezerwy,
- ✓ zarachowanie zaliczki na podatek dochodowy.

Uniwersytet
Ekonomiczny
we Wrocławiu

Dziękuję za uwagę!